ދިވެހިސަރުކާރުގެ ގެޒެޓު

އަހަރު: 02 އަދަދު: 32 13 ރަޖަބު 1431 25 ޖޫން 2010 އިދާރާ: މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

މަސްތުވާތަކެއްޗަކީ، މުޅި އިންސާނިއްޔަތަށް ބޮޑު ނުރައްކަލެކެވެ.

މިއަދު، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެބޮޑު މުޝްކިލަކީ، މަސްތުވާ ތަކެތީގެ ވަބާއެވެ. މަސްތުވާ ތަކެތީގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ގިނަ ޒުވާނުންތަކެއްގެ މުސްތަޤްބަލުވަނީ ބަރަބާދުވެފައެވެ. މިވަބާގައި ޖެހިފައިވާ ފަރުދަކު ނުވާ ޢާއިލާއެއް މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މަދުވާނެއެވެ. ޤައުމަށް މިއަދު ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެބޮޑު މައްސަލައަކީ މަސްތުވާ ތަކެތީގެ މައްސަލައާވެސް ދެންނެވިދާނެއެވެ. ތެދެކެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އިޖްތިމާޢީ ބައިވަރު މައްސަލަތައް އުފެދެމުންދެއެވެ. އެހެނަސް، މިހުރިހާ ކަމެއްވެސް [illegible] މަސްތުވާ ތަކެއްޗާ ހަމައިގައެވެ. ވައްކަމާއި، ފުޖޫރާއި، މާރާމާރީއާއި، މީހުން މެރުމާއި، [illegible] ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމާއި، އެއްޖިންސުން ގުޅުން ހިންގުމާއި، މައިންބަފައިންނަށް ނުކިޔަމަންތެރިވުމާއި، މުދައްރިސުންގެ ބަސްނުއަހުމާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ފުރިހަމައަށް ލިބިގެންނެވެ. ސަރުކާރާއި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި، ޤަޟާ އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރުތަކާއި [illegible] ފަރާތްތަކުގެ އެއްބާރުލުން ލިބިގެންނެވެ.

މިފަދަ ދަނޑިވަޅެއްގައި، ޤައުމު މިކަމުން ސަލާމަތް ކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރުމީ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންކުރެ ކޮންމެ ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ ޒިންމާއެއްކަމުގައި ދެކެމެވެ. މަސްތުވާތަކެތި ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރެވޭ [illegible] ބަނދަރުތައް، އެތަކެތީގެ ވިޔަފާރި ކުރާފަރާތްތައް ހޯދައި ބަލައި، އެބައިމީހުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމައްޗަށް ޙާޟިރު ކުރުވުން ޖެހެއެވެ.

މަސްތުވާތަކެތިން އިންސާނިއްޔަތަށް ހުރި ނުރައްކާ ބޭނުންކުރުން، ދުނިޔޭގައި މިވަބާ [illegible] ހަނގުރާމަކުރަނީ މުސްލިމް ޤައުމުތަކުން އެކަނިއެއް ނޫނެވެ. ވަރަށްގިނަ ޣައިރު މުސްލިމް ޤައުމުތަކުގައިވެސް، މަސްތުވާތަކެތީގެ [illegible] ވިޔަފާރި ކުރާމީހުންނަށް މަރުގެ އަދަބު ދެވެއެވެ. [illegible] ގޮތުން، މިގޮތަށް ޢަމަލުކުރާ ޤައުމުތަކުގައި މަސްތުވާތަކެތި ވަނީ ކޮންޓްރޯލްވެފައި ކުރެވިފައެވެ.

ސިންގަޕޫރުފަދަ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް މަރުގެ އަދަބުދޭ ޤައުމުތަކެވެ. މަސްތުވާތަކެތި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

- ބާކީ ސަފުހާ 3 ގައި -

އިސްލާމީ ޘަޤާފަތު ދެނެގަތުން

އަނާރާ ނަޢީމު

ޢަރަބިބަހުގައި، ޘަޤާފަތުގެ ލުޣަވީ މާނައަކީ ބުއްދިވެރިކަމާއި، ރަނގަޅު ވިސްނުމެވެ. އަދި ކަންކަމުގައި ހަމަހަމަކަމާއެކު ރަނގަޅު މިންގަނޑަކަށް ހިފުމެވެ. އެހެންކަމުން އިސްލާމީ ޘަޤާފަތުގެ އިސްތިލާޙީ މާނައަކީ އެއްގޮތަކަށް ވަކި ތަނަވަސް ދަރަޖައަކަށް ވާސިލުވުމަށްޓަކައި، އިސްވެ މިދެންނެވުނު މާނައެވެ. އަދި އަރަބިން إسلامي ثقافة ލަފުޒު ބޭނުންކުރަނީ ދީނީ ވަލުޔަކުގައި އިސްލާމްދީން އަންގަވާފައިވާ ގޮތަށް، ދިރިއުޅުން ބައްޓަން ކުރުމުން ދިއުންކަމުގައި މާނަކުރެވޭ ގޮތުގައެވެ. އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ޘަޤާފަތަކަށްވީ، އިސްލާމްދީނުގެ ގިނަގުނަގެ ބޮޑުކަމާއި، ތަފާތު ދަރަޖަތަކާއި ބާވަތްތަކުން، މުސްލިމުން ދިރިއުޅުމުގެ ހަރާމް ފަރާތްތަކަށްދާގޮތެވެ. އެކަން އެނގޭނީ އެބައިމީހުންގެ ވިސްނުމާއި ސުލޫކު މިންގަނޑު ބަހައްޓާ ގޮތުންނެވެ. މިއިން ދުރަށްވީ، އިސްލާމީ ޘަޤާފަތުގައި، މުސްލިމް އުއްމަތުގެ ފިކުރު ހިނގަނީގޮތައި، އެ ފިކުރުން ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ތަބާވެރިކަމާ ތަބާވެރި ކުރުމާއި، އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން ކަންތައްތައް ރާވާ ހިންގުމުންދާގޮތާއި، ކައުނާއި މެދު އިންސާނިއްޔަތަށް މުޢާމަލާތްކުރާ ގޮތް ސާފުކޮށްދެއެވެ.

މުސްލިމް އުއްމަތުގެ ޘަޤާފަތަކީ، އެ އުއްމަތް ދަނޑިގެތީއެވެ. އެއީ، ދީނީގޮތުން ނުވަތަ ދުނިޔަވީގޮތުން ކަމުގައިވިޔަސް ހަދަވައްޓަނެވެ. އެހެނީ ފިކުރާއި ވިސްނުން ގެންގުޅޭގޮތް އެއީ އުނގެނުމުގެ ގާއިދާތަކެވެ. ބައެއް އުނގެނުންތަކަކީ ވަރުގަދަ މުހާރާތެއް، އެހެން ބައެއްފަހަރު ކަމަށް އިޖުތިމާޢީ ޢާޒާކުރާއިރު، އަހަރެއްގައި އުނގެނުންތަކަކީ އެކަން ޢާޒާވެސް ނުކުރެއެވެ. މިކަމުންވެސް، އުނގެނުންތަކުގެ ވިސްނުމުގެ ތަރުތީބު ވަޒަން ކުރެވެއެވެ. އުނގެނުމާއި ބަލާލުމުގެ ހުއްދަތަކަށްވާ މިންވަރު، އުނގެނުމާއި ބަލާލުމުގެ ހުއްދަތަކަށް ދިނުމުގެ ބާރާއި ވެރިކަންކުރުމުގެ ދިރިއުޅުން ބައްޓަންކުރުމުގެ ޙާލަތުތަކުގެ ބަދަލުވެރިކަމާއި ގުޅިގެންދެއެވެ. މުސްލިމުން އެހެރަމުގެ ދަރަޖައިން އިސްލާމީ އެކަން ޢާޒާކުރެއެވެ. އެއީ މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގައި އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު ހިފެހެއްޓުމެވެ.

ފިޔާ، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ ބަޔަކީ ޘަޤާފަތަކީ، އުނގަނޑައިދޭ މީހުން އެކިއެކި ކަންކަމުގައި، އެބައިމީހުންގެ ފިކުރު ގެންގުޅޭގޮތް ބަދަލުކުރު، ދީނީގޮތުން ގެންގުޅޭ ވިސްނުމާއި ފިކުރުތައް އެއީ، އެބައިމީހުންގެ ޘަޤާފަތް ދައްކާވަރަކީ މައިގަނޑު އަސާސްތަކެވެ. އެހެނީ، މިސްކިތްތަކުން ދީނީގޮތުން ގެންގުޅޭ ވިސްނުމަކީ، އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުގައި ބިންވަޅުވެފައިވާ ގޮތްތަކެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ދީނީ ޘަޤާފަތް އެނގުމަށް ބޭނުން އަރަބިބަހާއި، އެންމެ އަސާސް ފޮތަކީ ޘަޤާފަތްތަކަށް މުޅި އިސްލާމީ ދީން ހިމެނޭ ފޮތެވެ. މާތް الله ވަޙީ ކުރައްވައިފައެވެ. ﴿ إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَٰمُ ﴾ (سورة آل عمران: 19) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ދީނަކީ އިސްލާމްދީނެވެ."

ކަންމިހެން އޮތުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މުޖުތަމަޢުގައި، މިސްކިތްތަކުގެ ހިތަފާ އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު ހަރުދަނާކުރުމަށް، އަސާސީ އެއް ޤުރުއާން ދިރާސާކުރުމަށް، ދިވެހިންގެ ހިތްތަކުގައި އިސްލާމްދީނަށް ލޯބި އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި، އިސްލާމްދީނުގެ މައިގަނޑު އަސްލުތަކާއި ބިރުވެރިކަން ހިތުން އިސްލާމީ ޘަޤާފަތް މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރުބިއްޔަތު މުޤައްރަރުގައި ހިމަނައިގެން، ކިޔަވައިދިނުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމުކަމެއް ކަމުގައި ސަރުކާރުންނެވެ. ހަމައެކަނި ދިރިއުޅުމުގެ ބައިތައް ފުރިހަމަ ކުރުމުގައި، الله އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ސުންނަތާއި އެއްގޮތަށް އެންމެ ކަންކަން ކުރުމުގައި އަޚްލާޤީ ކުރުވަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖީލުތަކުން ދަސްކުރުވައިދޭން ޖެހޭނެ، މުޖްތަމަޢު އިސްލާމީ، އަޚްލާޤު ލިޔު މާތްކަމާއި ލިޔެގެންނަނީއެވެ. ރަސޫލު الله ﷺ ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. "أَدِّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ، وَحُبِّ آلِ بَيْتِهِ، وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ" (رواه الطبراني) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ދަރިންނަށް ތިންކަމަކުން ތަރުބިއްޔަތު ދެއްވާށެވެ. އެކަންކަމަކީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔާ ލޯބިވުމާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުބައިތަށް ލޯބިވުމާއި، ޤުރުއާން ކިޔެވުމެވެ."

ހަމަޔަގީނުން ސިފަކުރާލާހޭ...

ޤުރުއާނުން ދިރިއުޅުމަށް މަގުދައްކައިދޭ ބާރުވެރިކަމާއި ގުޅުންހުރި ކަންކަމުގެ ބޭނުންކުރުމާއި ދޭ ދަރިވަރުން ހަމަޖެހިގެން ވިސްނުމުގެ މިންވަރާއި ހިފުމަށް. އެ މަންޒަރު، ސިފަކުރާ ތަރުތީބުން، ބަޔާންކުރާ ދަރިވަރުން ކަނޑައެޅިގެން ވިސްނުމުގެ މަންޒަރުތަކެވެ. އެއީ ސިފަކުރުމުގެ މަންޒަރުތަކެވެ. މި މަންޒަރު ކަލޭގެފާނުން އަޅުގަނޑުމެން ބަލަހައްޓަވާ ކަމުގައި الله (ޖައްލަ ޖަލާލުހޫ) ބަޔާންކުރައްވާ ޤުރުއާނުގެ ހަމައެކަނި ހިތާމަކުރަނީ. ސަބަބަކީ ފަހަރެއްގައި ވިސްނުމެއް އިތުރުވެގެން ދިޔައީ. "(އަޅުގަނޑުމެން ޤުރުއާނުގައި) އަހުރެންގެ ދީން ކުރީގެ މީހުންނާ، ބާރުވެރިކަމާއި އަހަރެމެން، ބަރަކާތް ލިބިގެންވާ ބަލުގައި، އިސްލާމީ ސަލާމަތާ ނިޢުމަތް، އަޑުއެހި ބިން ހިފާފައި ނިކަމެތި ގޮތުން ތިބުނުއިރުވެސް ނުވަތަ އަހަރެމެން ދިރުން ހުރި މުސްލިމުން އަހަރެމެންގެ ނަމާދާއި އަހަރެމެންގެ (އަޅުގަނޑުމެން) އަޅުކަންތަކާއި އަހަރެމެންގެ ދިރިއުޅުމާއި އަހަރެމެންގެ މަރުވުމަކީ ވެސް الله އަށެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ޝަރީކަކު ނުވެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން އަމުރުކުރެވިފައި ވަނީއެވެ. އަދި އަހަރެމެނީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ މީހުންނެވެ."

ބުނާބަހާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުން

މޫސާ އަންވަރު ހަސަން

އިމާންކަން ވާޖިބުވުމުގެ ތެރޭގައި އެތެރެފުށާއި ބޭރުފުށް އެއްގޮތްވުން ހިމެނެއެވެ. ބުނާ ބަހާއި، އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުން ހިމެނެއެވެ. ޒަބާނުކުރާ ކަންތައްތަކާއި، ގޮތްތަކުގައި ދެކުންދޭގޮތްކަން އެކުލެވިގެންވުމާއި ތިމާގެ އިޚްތިޔާރާއި، އިމާނާއި ހިތާވަރު އަމަލުކުރާނަމަ އެމީހެއްގެ އިމާންކަން ފުރިހަމައަށް ނުވާނެއެވެ. ބުނާ ބަހާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުނުކުރުމަކީ ބޮޑުވެގެންވާ ފާފައެކެވެ. ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވައިފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ. ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ۝ كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُواْ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ﴾ (سورة الصف: 2 - 3) މާނައީ: "އޭ އިމާންވި މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ނުކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ތިޔަބައިމީހުން ބުނެއުޅެނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން ނުކުރާ ކަންތަކުގެ ވާހަކަ ބުނުން الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ނުރުއްސެވުން ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ."

ނަބަވީ ޙަދީޘްތަކުގައި، ހެޔޮކަމަށް އަމުރުކޮށް ނުބައިކަމުން މަނާކުރާ ޢަމަލުކުރުމުގައި، އިހުމާލުވާ މީހުންގެ އަނިޔާ ހުރިކަން ބޮޑު ބިރުވެރިކަމާއި ބުނާބަހާއި އަމަލާ ދެމެދު ތަފާތުވެގެންދިއުމެވެ. ބޭރުފުށާއި އަމަލާއި އެއްގޮތްވުމެވެ. أسامة بن زيد رضى الله عنهما ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘުން ރިވާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. (يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ. فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ. فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِالرَّحَى. فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ. فَيَقُولُونَ: يَا فُلاَنُ مَا لَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَى. قَدْ كُنْتُ آمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلاَ آتِيهِ، وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ) (صحيح مسلم بشرح النووي) މާނައީ: "ޤިޔާމަތް ދުވަހު މީހަކު ނަރަކައަށް ގެންދެވޭނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ބަނޑުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް ނުކުމެގެންދާނެއެވެ. އެއީ ހިމާރު، އޭގެ ވަށައިގެން އެނބުރެގެންދާ ފަދައިންނެވެ. އޭނާގެ ގާތަށް ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިން ޖަމާވެގެންދާނެއެވެ. އެބައިމީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭ މިވެނި މީހާއެވެ. ތިބާއަށް ތިޔަވީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ ތިބާ ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރަމުން ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކުރަމުން ކަމުގައިވީމުއެ ނޫންހެއްޔެވެ؟ އޭނާ ބުނާނެއެވެ. މިގޮތަށް އެހެން ކަމުގައި ވީމެވެ. މިގޮތުން ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރަމުން، އެކަމެއް ނުކުރަމެވެ. އަދި ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކޮށް އެކަންތަކުން ކުރަމެވެ."

ހުރިހާ ޖަމާޢަތްތަކަކަށްވެސް އިންސާނާއި ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެ ނުރައްކާތެރި ކަމަކީ ނިފާޤު ވާހަކަތައް ދެއްކުމެވެ. ބާޠިލުކަންތައް ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައި، ޙަޤީޤަތާ ވާހަކަތައް ދެއްކުމެވެ. ނުބައިކަންތައް ސިފަސިފައިގައި ޖެހިތޯހިރުކުރުމެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ޢާއިލާތައް އެއީ ހައްޤު ބަސްކަމަށް ހީކުރެވެއެވެ. ނުވަތަ އެއީ އަޞްލުކަމެއް ކަމުގައި ދެކެއެވެ. ނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އެއީ ކަނޑައެޅިގެން ހުރި އަނދިރިކަމާއި ބާޠިލެވެ. ބުނާބަހާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުމަކީ ސިފަކޮށްދެވޭނެ އިޚްލާޞްތެރިކަމެއް ރަސޫލާ ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ. (مَثَلُ مَنْ يُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَيَنْسَى نَفْسَهُ كَمَثَلِ الْمِصْبَاحِ الَّذِيْ يُضِيْءُ لِلنَّاسِ وَيُحَرِّقُ نَفْسَهُ) (كنز العمال / للمتقي الهندي) މާނައީ: "މީސްތަކުންނަށް ހެޔޮކަންތައް އުނގަންނައިދީފައި، ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސު ހަނދުނުނައްތާލާ މީހެއްގެ މިސާލަކީ، އަމިއްލަ ނަފްސު އަނދައިލައިގެން މީސްތަކުންނަށް އަލިކުރުމަށްޓަކައި ދިއްލައިލާފައިވާ ބައްތިއެއްގެ މިސާލެވެ."

އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާ މަސްޢޫލިއްޔަތު މިސާލެއް އަނެއް މީހާގެ ފާޑުކިޔާ މަސްޢޫލިއްޔަތެވެ. އެމީހާގެ ބުނާބަހާއި އިޚްތިޔާރު މަސްޢޫލިއްޔަތެވެ. މިޔާ ވަރަށް ބޮޑު ޒިންމާއެކެވެ. މީހުންގެ ކުރިމަތީގައި ރިވާވާ އިތުބާރުކުރެވޭނެ ސަބަބެކެވެ. އިބްނު ޢުމަރުގެ ސަނަދުގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. (أَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّـهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللَّـهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُبْصِرُ أَحَدُكُمْ الْقَذَاةَ فِي عَيْنِ أَخِيْهِ وَيَنْسَى الْجِذْعَ فِي عَيْنِهِ) (الجامع الصغير / لجلال الدين السيوطي) މާނައީ: "أبي هريرة ﵁ ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ: ކޮންމެ މީހަކުވެސް އަނެއްމީހާގެ ލޮލުގައި ވެއްޓޭ ހިމުން ފެނެއެވެ. ނަމަވެސް ތިމާގެ ލޮލުގައި ވާ ގަސްގަނޑު ހަނދުނުނައްތާލައެވެ."

އެހެންކަމުން އެންމެ ފުރަތަމަ މިހަކަ ތިމާގެ ކަންތައްތަކާ އެކަންކަމެއް ރަނގަޅުކުރަމުންދާން، އެހެންމީހުންގެ ޢައިބުތައް ސިފައިކުރަމުން މަސައްކަތްކުރާ މިޔާއެވެ. ބުނާބަހާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުމަކީ، މީސްތަކުންގެ ކުރިމަތީގައި ތިމާގެ އަގުވެރިކަން ކަމެވެ. ބުނާބަހާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުމަކީ ސިފަވުމަކީ، ތެދުވެރިކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަމުގެ ދަލީލެކެވެ.

ފުރަތަމަ ސަލާމަތްކުރާނީ...

އަދަބުތައް ތަންބީހުވެސް ކުރުވުން އެބަޖެހެއެވެ.

މިސްކިތާ ވަކި މުޖުތަމަޢުން ފުރުޞަތުކަމުގައި ގެންގުޅޭ ކަސްރަތު ކުރުން އެބަޖެހެއެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރައްވައެވެ.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارًا ﴾ (سورة التحريم: 6) މާނައީ: "އޭ އިމާންވި މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަހުލުވެރިން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކުރާށެވެ!"

އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ

އަހުރެންގެ ޤިބުލައަރިއަކީ ކަޢުބަތުﷲ ގެ ދިމާ. ތިބާގެ ޤިބުލައަރިއަކީ ކޮބާ؟

އިބްރާހީމް ޢަކިރުއްރާ މޫސާ

މުސްލިމުންނާބެހޭގޮތުން ޤިބުލައިގެ މުހިންމުކަން، ވަކިން ހާއްސަގޮތުގައި ކުރިސްޓިއަނުންނާއި ދެމެދު ބައިތުލްމަޤްދިސްގެ ތެރޭގައި މުސްލިމުންނާއި އެބައިމީހުންގެ ދިނާބާށް ވާހަކަތައް އަދިވެސް ދެކެވެންދާ ގޮތުގައި ދުވިފަހު ވާނެކަމެވެ. މިކަން އެނގޭ ހަމަހަމަތަކުން އެނގޭނެ، އެގޮތުގައި އިސްލާމީ ހިދާޔަތުގެ ނޫރު އެބަފާޅުގެ ހިތްތަކަށް ފޯނީ ﷲ ވަޙީދުވުން އިސްލާމާ މިހުންގެ ބަޔާނާ ބަޔާންކުރާ ވަރަކަށްކަން ނުވެ. މުސްލިމުން، މުސްލިމުންނަށް، މައްކާ ކިބާ ތަނެއްގައި ހަމަޖެހޭކަށް ހިނދުވެސް ކަނޑައެޅުނު ގޮތަށް ބޭނުންކުރި ޤިބުލައިގެ ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި، ރަސޫލާ ހިޖުރަކުރެއްވުމަށްފަހު މަދީނާގައި ޤިބުލައަށް ބަލައިގެން ނަމާދުކުރައްވާފައިވީ ބައިތުލްމަޤްދިސްއެވެ. މި ނަންނަމާ ޤަބޫލުކުރި ތަނަކީ ބައިތުލްމަޤްދިސް އެވެ. ހަމަ ޤިބުލައަށް ބަލައިގެން، މުސްލިމުންނަށް ޤަޞްދުގައި ނަމާދުކުރުމަށް ހުރި ވަކި ނިޝާނެއް ކަނޑައެޅުނު ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި ބާރުވެފައެވެ.

ގުދުސްގައި، މުސްލިމުން ނަމާދުކުރުމަށް ފަހު ހިޖުރަތުން، އެ ދިމާއަކަށް ޤިބުލައަށްގެން މިބަ ތަނެއް. ޝާމިލް މަދީނާގެ އިރުމަތީން ދެކުނުގައިވާ ގޮތުގައި ޤިބުލައަކީ ދިރިއުޅުއްވި މަސްޖިދުގެ ނަމާދުކުރުމުގައި، ޤިބުލައަށްގެން ހިނގާ ގޮތެއް ދިމާދިމާއަށް ނުހެދުނެވެ. ސީދާ ގޮތުގައި ދިމާއަކަށް ގޮތެވެ. ގޮތަށް ޤިބުލައަށްގެން ހުރި ނަމާދުކުރުމުގެ، ނަމާދު ބައިތުލްމަޤްދިސް ދިމާލަށް ވެއެވެ. އަދި ދުރާލާ ނަމާދުކުރި ހިޖުރަކުރެއްވުމުން ފަސް ނަމާދުގެ ކުރިން، މައްކާ ބައިތުލްމަޤްދިސް ދިމާލަށް ވަޙީ ނަމާދުކުރެއްވި ރަސޫލާގެ ސުންނަތް ހަމަ ކިބައިގައި ހުރިކަމެއް އޮތުމާއެކު އެ ޤިބުލައިގެ މުސްލިމުން އަރަބިކަމާއި ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްތަކުން ސާބިތުވެއެވެ.

ގުދުސްގައި، މިބަދުގައި މާތް ﷲ އަންގަވައި އަމުރުކުރެއްވި ޤިބުލައަކީ ކަޢުބާގެ ދިމާއަށް ބަދަލުކުރެއްވުމަށް ބައިތުލްމަޤްދިސްގެ ބަދަލުގައި ރަސޫލާ ﷺ ބަދަލުކުރައްވާފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ނަމާދުގައި އިމާމުން އަރަބިކަން ހިއްތާ "އާމީން" އާއި، ޤިބުލަވީ ފަރާތް އަރަބިކަންނަން، މާތް ﷲ ދައްކަވާ ހިނދު، ތަޖުރިބާކުރެއް ގޮތުގައި ދިމާ ޤިބުލައާއި، ހުކުރު ދުވަހެއް އަރަބިކަންނަން ކަށަވަރު ޤަބޫލުކުރައްވާފައިވާ ސަބަބުން، ތަޖުރިބާ ގޮތުގައި ދިމާއަށް ހުކުރުދުވަހުން ކުރެވޭ، ތަޖުރިބާ އަރަބިކަންނާމެދު ހަސަދަވެރިވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތެވެ.

ބާރީ ހިކަމަތުން އެހެން ސާބިތުވެގެންވެސް، ބަޔަ

އިސްލާމީ ބާގައި މިހުންގެ ޤިބުލައިއަށްކަމުގައި، ބައިތުލް މަޤްދިސް ހަރަމްގެ ގޮތުގައި އަމުރުކުރެއްވުމުން ނަމާދުކުރުމަށް އެއް ކިބައިގައި އަހުރެން ބައިތުލްމަޤްދިސް ޤިބުލައަށްގެން ހިނގާ ގޮތެއް ދިމާޔަކު ވަގުތު ނުދޭ ކަމަކުން ޤަބޫލުކުރެވޭނެ މަތިން ދެމެހެއްޓުމެވެ. ޤަބޫލުކުރި ބައިތުލްމަޤްދިސް (ޞ.ލ.ޢ) އެވެ. އެބަ އަހަރު، ތިޔަދުވަސްވަރު ހިސާބަކަށް ދިޔައިރު ހަގީގަތުގައި އިސްލާމީ އުއްމަތާ ބައިތުލްމަޤްދިސްގެ ދިމާ ނަމާދުކުރަމުން ގެންދިޔައީ ރަސޫލާ ﷺ ގެ ސުންނަތް ކަމުގައި ވުމުގައި ވާހަކަ ބުނެވިފައިވާ ޤިބުލައަށްކަމުގައި އަހަރެމެން ބަލާނީ ސަލާމަތް ކަމުގައެވެ. ބައިތުލްމަޤްދިސް ފަތަޙަކުރެއްވުމަށް ނަމާދުކުރަމުން ދިޔައީ، ބައިތުލްމަޤްދިސް ދިމާލަށް ބައިތުލްމަޤްދިސް އެވެ. އެއީ ބައްލަވާ ޤިބުލައަކީ (ޞ.ލ.ޢ) ހިނދުވެސް ކަމުގައި ދިމާއަށް ކުރުމެވެ. ގުދުސް ބައިތުލްމަޤްދިސް ހިނދުގެ ދިރިއުޅުއްވި ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި 78 ވަނަ އާޔަތުގެ ތަފްސީރުކުރުއްވާފައިވާ ގޮތުން އިބްނު ޢައްބާސްގެ ބައްލަވާ ކަމެއް ގުޅިގެން ރަސޫލާ އުޅުއްވި ދާއިރާގައި ސާބިތުވާ ހިތްޖޯޑުވެސް ބައިތުލްމަޤްދިސް، ޤަބޫލުކުރެއްވި ބައިތުލްމަޤްދިސް (ޞ.ލ.ޢ) އެވެ. އަދި މިއީ، އެބައިމީހުން ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު އާއި އެހެން ބައިމީހުން އާއި އެބައިމީހުން އަހުރެން ސާބިތުކޮށް ދެއްވާފައިވާ ޙަދީޘްތަކުން ސާބިތުވެއެވެ.

ދިރިއުޅުއްވި ތަނުގެ ކުރިން ރަސޫލާގެ ހިދުމަތުގައި، ކަން ބައްލަވާ އަޑުއެހުން ބައިތުލްމަޤްދިސް ދެ ހާސް މީހުން ނަމާދުކުރުމަށް ޤިބުލައަށް މިސްރުގެ ހާޖަތް. ހެވަ ބަޔަކު ސޫރަތުލް 34 ވަނައާޔަތާއި 67 ވަނަ އާޔަތުން ފެށި ދިރިއުޅުއްވި އަހަރުގެ ކުރިއަށް. އެ ޤިބުލައިގެ ބައިތުލްމަޤްދިސް، މާތް ﷲ ގެ އަމުރަކީ ކުރިއެއްގެ ގޮތުގައި ދުވަހެއް ހަމަޖެހި ހިނދާ ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި ނަމާދުކުރެވިއެވެ. އެކަން އަހަރުގެ ސޫރަތުލް 108 ވަނަ އާޔަތުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާ މި ވާހަކައެވެ. ބޮޑުވެ އަރަބިކަމުން ދިރިއުޅުއްވި އަހަރު ބަޔާންކުރެއްވި ސޫރަތް ތަޖުރިބާ ދިރިއުޅުއްވި ބަޔާންކުރައްވައެވެ. ޤަބޫލު ކުރެއްވި އަޖައިބު ގޮތުގައި ދިރިއުޅުއްވި ހަމަޖެހުމެއް ދިނުމަށް ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

މުސްލިމުންގެ ޤިބުލައަކީ ކަޢުބަތުﷲ (ޞ.ލ.ޢ) ހަމަޖެހިފައިވާ ގުދުސް އަރަބިކަން ދެއްވާފައިވާ ނޫނެވެ. އެއީ މުސްލިމުން ދިމާއަށް، އެގޮތަށް ވަޙީގެ އަމުރުކުރެއްވި އެއްގޮތާ ގޮތެއް މަތިން ހަމަޖެހި ހިނގާމުން އަނގަ ކަމެކެވެ. މުސްލިމުން ގުދުސް ތަޖުރިބާ ދިމާއަކަށް ދިރިއުޅުއްވި ނަމާދުކުރުމުގައި މާތް ﷲ އަންގަވައި އަމުރުކުރެއްވި ދުވަހެވެ. އެކަންކަމާއި، ގުދުސް، ދިނިސްތޭ އަޑުއިވިގެން ކުރެއްވި ދުވަހުގެ މަތިން ހަމަޖެހި، ސޫރަތުލްބަޤަރާގެ ގޮތުގައި ބަލާހުރެ ނިމުނީ ޝަރީޢަތެވެ.

މުސްލިމުންގެ ޤިބުލައަކީ ކަޢުބަތުﷲ (ޞ.ލ.ޢ) ހިނދުކޮޅުގެ ބަހުދު މަސްޖިދު، ހަމަޖެހިފައިވާ ތަޤްރީރާއި ބަލާ، ކަޢުބަތުގެ އަރަބިކަން ޝަރީޢަތާ އިޖުމާޢަ ތަކުގެ ސަބަބުން ދެއްވާފައިވާ ނޫނެވެ. މުސްލިމުންގެ ޤިބުލައަކީ ގުދުސް ހަމަޖެހިފައިވާ، މާތް ﷲ ގެ ބަރަކާތުގައެވެ

- ބާކީ ބައްލަވާ 2 ގައި -